

Minutes/Protokoll

From meeting in the Steering Scientific Committee (SSC)/Fra møte i Hovedkomiteen

Date: 05.12.2016, Time: 10.00-17.00

Location: VKM, Pilestredet Park 7A, Oslo, Meeting room Columna, floor 3+

Chair: Jan Alexander

Participants

From the SSC: Jan Alexander (chair), Yngvild Wasteson, Torsten Källqvist, Inger-Lise Steffensen, Janneche Utne Skåre, Åshild Krogdahl, Kristin Holvik, Brit Hjeltnes, Trond Rafoss, Vigdis Vandvik, Ida Skaar, Lene Frost Andersen, Merete Hofshagen, Edel Oddny Elvevoll, Hilde-Gunn Hoen-Sorteberg

Apologies of absence: Gro-Ingunn Hemre (vice chair, SSC, VKM), Bjarte Rambjør Heide (the Norwegian Environment Agency (Miljødirektoratet))

From the Norwegian Food Safety Authority (Mattilsynet): Kirstin Færden

From the VKM secretariat: Lars E. Hanssen, Carola Maria Rosseland (topic 9), Edgar Rivedal, , Inger Therese Laugsand Lillegaard (topic 9), Ingrid Margaretha Høie, Maria Gulbrandsen Asmyhr, Merethe Aasmo Finne, Micael Wendell, Elin Thingnæs Lid (ref.)

Session 1 – held in English

1. Opening of the meeting

The chair welcomed the participants, and gave a special welcome to Reinhilde Schoonjans from the Scientific Committee and Emerging Risk Unit in EFSA. A special welcome was also given to Micael Wendell. The secretariat of VKM has newly appointed Wendell as project leader and scientific coordinator of the VKM Panel on Plant Health.

Apologies were received from Gro-Ingunn Hemre and Bjarte Rambjør Heide. The participants notified no conflicts of interests related to the issues discussed in this meeting. The committee members filled in the remuneration form that was circulated by the secretariat.

2. Adoption of agenda

The agenda was adopted with some changes: Bjarte Rambjør Heide from the Norwegian Environment Agency was prevented from participating the meeting. Therefore, topic 5 on protection goals in risk management of biodiversity and ecosystem services in Norway was cancelled. Fortunately, on short notice, Vigdis Vandvik (panel chair) prepared a presentation on the ERA-work of the Panel on Alien Organisms and Trade in Endangered Species (CITES) (topic 6).

3. Intro to ERA (Environmental Risk Assessment)

The chair of the Committee, Jan Alexander, gave an introductory talk about the motivation and purpose of today's topic, specific protection goals options in relation to biodiversity and ecosystem services in ERA:

Since the start, VKM has performed ERAs of plant protection products and to some extent of plant pests. From 2007 VKM has also performed ERAs of genetically modified organisms (GMOs). In 2015, VKMs mandate was broadened to also comprise ERAs of alien species, trade in endangered species and microbial products for the Norwegian Environment Agency.

In Norway, all sectors have the responsibility to protect biodiversity. The Norwegian Nature Diversity Act (Norwegian ministry of climate and environment 2009) was implemented July 1st 2009. The purpose of this Act is to protect biological, geological and landscape diversity and ecological processes through conservation and sustainable use. The environment should provide a basis for human activity, culture, health and well-being, now and in the future, including a basis for Sami culture.

The Nature Diversity Act has regulations concerning management of species, alien organisms, selected habitats, area protection, genetic resources, regulations on sustainable use. The Act and its regulations apply to all sectors. In June 2014, the Norwegian ministry of climate and environment (2014) published "Norway's Fifth National Report to the Convention on Biological Diversity". This report pinpoints some remaining challenges:

- With the improvement of the knowledge base on biodiversity, the need for closer coordination across sectors has become even more apparent.
- Cross-cutting instruments and measures are needed in priority policy areas related to biodiversity

- Public administration needs to integrate biodiversity concerns into activities in various sectors of society, which is a challenging task.
- Key sectors of society must shoulder their share of responsibility for implementation.

EFSA has pointed out the challenge that protection goals outlined in legislation are often too general and broad to be directly applicable for environmental risk assessments (ERA) performed by EFSA. Therefore, they need to be translated into specific protection goals (SPGs). In June 2016, EFSA published the "Guidance to develop specific protection goals options for environmental risk assessment at EFSA, in relation to biodiversity and ecosystem services" (EFSA 2016). This guidance is an important part of an ongoing harmonisation of ERAs in EFSA. The document is a tool for a problem formulation and gives a stepwise approach in the dialog between the risk assessors and the risk managers, and presents a framework to make general protection goals operational for use in all areas of EFSA's ERAs.

The goals of today's meeting is to achieve a common understanding of the guidance, and to reflect on implications for different areas in VKM and for the requestors.

Maria Gulbrandsen Asmyhr, project leader in the VKM secretariat, ended the introduction to ERA by giving a short presentation of ERA terminology.

4. Specific protection goals options in relation to biodiversity and ecosystem services in ERA

Reinhilde Schoonjans, EFSA, gave a clear and straightforward presentation on EFSA's guidance to develop specific protection goals options for environmental risk assessment at EFSA, in relation to biodiversity and ecosystem services: "Biodiversity as protection goal in ERA for EU agro-ecosystems».

5. Protection goals in risk management of biodiversity and ecosystem services in Norway

Cancelled.

6. ERAs in VKM today

Torsten Källqvist, chair of VKM Panel on Plant Protection Products (PPP) gave the presentation "ERAs of plant protection products (PPPs)". Thereafter, Vigdis Vandvik, chair of

VKM Panel on Alien Organisms and Trade in Endangered Species (CITES), gave the presentation "ERAs of alien species".

Discussions

The Committee thanked Maria Gulbrandsen Asmyhr and Reinhilde Schoonjans for excellent presentations on ERA terminology and on EFSA's guidance on specific protection goals. The presentations by Torsten Källqvist and Vigdis Vandvik were very useful to see ERAs in a VKM context.

The Committee finds the EFSA guidance document to be complicated. However, it is clear that the document is very important for the dialogue between the risk managers and the risk assessors during problem formulation. The transparency and harmonisation offered by this guideline is necessary for different sectors to protect the same environment.

For risk managers compromises are necessary, as they cannot protect everything always. Using the EFSA guidance, problem formulation will focus on one goal at the time. Multiple protection goals will be specified, and the problem formulation must be done stepwise for each.

Schoonjans confirmed that this guidance document will now be used in all work with all new guidelines in EFSA. On the question why EFSA use the unclear or somewhat disputed term "Ecosystem services", the answer is that it was already there. Schoonjans also clarified that EFSA does not do ERA of food additives but on feed additives.

It was further discussed whether one could take an opposite approach to EFSA when developing specific protection goals options for ERA. Schoonjans was clear that an opposite approach would not work for EFSA because one cannot test all organisms. Not all organisms affected would be known and it would not be manageable to test them all.

7. Options of specific protection goals in relation to biodiversity and ecosystem services in ERA

Group work - chaired by Reinhilde Schoonjans and Elin Thingnæs Lid

The participants were divided into four groups. Each group used the framework of EFSA's "Guidance to develop specific protection goals options for environmental risk assessment at EFSA, in relation to biodiversity and ecosystem services" (EFSA 2016) on some given cases from VKM's risk assessments. The purpose was to achieve a fruitful discussion and

---

information exchange on what this guidance can mean to Norwegian risk management and assessment within this field. The purpose was for the participants to

- Get an overview of in which areas ERAs are performed in VKM today
- Get an overview of how ERAs are performed in VKM today
- Get an impression of what are the (specific) protection goals in risk management related to biodiversity and ecosystem services performed by the Norwegian Food Safety Authority and the Norwegian Environment Agency
- To find out whether and how the Guidance can be useful in problem formulation dialogues between VKM and the risk managers

Cases used: Pest risk assessment of *Phytophthora ramorum* in Norway; Assessment of risks to animal health and biodiversity from import and farming of Australian red claw crayfish; Risk assessment of the fungicide Aviator Xpro EC 225 with the active substances bixafen and prothioconazole.

For their given case, the groups followed the approach in the EFSA Guidance. In addition, the groups were asked to describe how interaction with the risk manager could be organised.

The results from the group work were presented in plenary for discussion. The results and discussion has been summarised in a separate document.

8. Summary and closure of session 2

By Jan Alexander

The Committee recognize the importance of the ongoing harmonisation of ERAs in EFSA. ERA terminology was new to several of the participants. Today's presentations and group work helped the committee to understand ERA terminology and to get an insight into the EFSA guidance. The committee highly appreciate that EFSA was represented by Reinhilde Schoonjans in the meeting. It is useful with a presentation of EFSA-work by EFSA itself, also giving VKM the opportunity to ask questions directly to EFSA. The Committee certainly would appreciate more visits from EFSA also on other subjects within VKM.

The committee sees that the importance of ERAs as input to risk managers is increasing. The different sectors in VKM, the Norwegian Food Safety and the Norwegian Environment Agency can certainly learn from ERAs and harmonisation of ERAs in EFSA. For VKM this is a valuable opportunity to follow up after the meeting.

Sesjon 2 – avholdt på norsk

9. Radioaktivitet i mat

Bakgrunn

Forvaltningen av radioaktivitet i mat og fôr i Norge har siden 1986 vært preget av ulykken i Tsjernobyl. Det er fortsatt behov for oppfølging i form av mottiltak og målinger for å redusere dosebelastningen av cesium til befolkningen. Da nivåene av cesium i rein og småfe varierer mye fra år til år, administrerer myndighetene fortsatt et system med nedfôring av dyr med målte verdier av Cs-137 over grenseverdiene.

EU har som en følge av Tsjernobyl-ulykken fastsatt grenseverdier for landbruksprodukter fra tredjeland gjennom Euratom-avtalen. Euratom har også grenseverdier for både cesium og andre isotoper i næringsmidler og fôr som skal gjelde i den første fasen etter en atomulykke.

Bestemmelsene om radioaktivitet i mat er gitt på nasjonalt grunnlag og er i praksis de samme som EUs krav. Unntakene er villfanget ferskvannsfisk og kjøtt fra tamrein og vilt som har en høyere grenseverdi. Målet er på sikt at grenseverdien senkes og blir på linje med de anbefalte verdiene i EU.

Mattilsynet skal revidere tiltaksgrensene og grenseverdiene for radioaktive stoffer i drikkevann og næringsmidler og lage nye der det er behov. Grenseverdiene er ment til håndteringen av normalsituasjonen, beredskapssituasjoner og langtidsoppfølgingen etter hendelser. Verdiene bør gjenspeile EUs Euratom-regelverk i størst mulig grad, dvs. at de også skal gjelde fôr og omfatte flere nuklider.

Diskusjon og veien videre

Spørsmålene i bestillingen fra Mattilsynet, og datagrunnlaget som skal brukes for å besvare spørsmålene, ble gjennomgått. Referansepersonene, Lene Frost Andersen og Janneche Utne Skåre informerte om inntrykk og kommentarer til utkastet.

Prosjektgruppen har gjort et stort stykke arbeid så langt. Veien videre blir i første omgang å ferdigstille farekarakteriseringen. Prosjektgruppen vil også gjøre justeringer slik at rapporten følger VKMs risikovurderingsmal. Hovedkomiteen poengterte også at litteraturbruk må presenteres tydelig.

Prosjektgruppen og hovedkomiteen ser at bruken av referansepersoner i arbeidet er nyttig, og at disse ser rapporten utenfra på et tidlig stadium.

10. Oppfølging av protokoll fra sist møte

Protokoll fra møtet i Hovedkomiteen 13-14.09.2016 er publisert etter godkjenning av deltakerne via e-post.

Status forslag til selvinitieringer – orientering

På forrige møte vedtok hovedkomiteen en prioritert rekkefølge for videre oppfølging og utredning av selvinitieringer: 1) GMO og plantevernmiddelester; 2) Total Diet Study; 3) Proteintilskudd, lakselusmidler og rødt kjøtt. Det er ikke noe nytt om dette siden sist.

Økologiske effekter ved dyrking av herbicidtolerante (HT) og insektsresistente (IR) planter

Merethe Aasmo Finne i sekretariatet orienterte om bestillingsutkastet. Ifølge utkastet skal oppdraget omhandle miljøeffekter ved dyrking av genmodifiserte sorter av mais, soya og raps med herbicidtoleranse og/eller insektsresistens. Dette inkluderer blant annet utvikling av resistens i ugraspopulasjoner, endringer i sprøytemiddelbruk, endringer i landbrukspraksis, effekter på mål- og ikke-målorgansimer, og effekter på biodiversitet. Problemstillinger knyttet til genspredning omfattes ikke av dette oppdraget. Arbeidet går ut på å kartlegge og vurdere publisert litteratur. Arbeidet skal ikke resultere i konklusjoner på samlet økologisk effekt.

Hovedkomiteen er positive til dette arbeidet, også med tanke på at VKM selv har behov for en slik litteraturgjennomgang som bakgrunn i egne miljørisikovurderinger av GMO. Tidligere erfaringer i VKM viser at denne typen litteraturgjennomganger fort kan bli voldsomt. Et forprosjekt kan lønne seg for å konkretisere og avgrense og eventuelt dele opp oppdraget slik at det blir realistisk å gjennomføre på et år.

11. Eventuelt

Evaluerings av dagens møte:

Hovedkomiteen opplever at gruppearbeid er en positiv tilnærming til noe nytt. Flere av deltakerne var ukjente med miljørisikovurderinger og ERA-terminologi før møtet men har nå lært noe. Hovedkomiteen setter pris på at det kommer noen fra EFSA, og ser gjerne at det

også gjøres på flere områder i VKM. Det er nyttig at EFSA selv serverer detaljer fra sitt arbeid og at hovedkomiteen får muligheten til å stille spørsmål direkte til EFSA.

Det var stor enighet i hovedkomiteen at EFSA-dokumentet som ble presentert i dag har et vanskelig tilgjengelig språk. EFSA har valgt eksisterende veletablert terminologi innen ERA. Samtidig er begreper i endring allerede. Trond Rafoss viste til Norges offentlige utredning (NOU) 2013:10 Naturens goder – om verdier av økosystemtjenester. Det er mulig at dette dokumentet benytter seg av enklere og mer tilgjengelige begreper.

Hovedkomiteen ser at ERA kan være noe alle før eller siden må sette seg inn i. Noen år frem i tid er dette kanskje en del av den offentlige debatten. De ulike fagområdene innen VKM og VKMs oppdragsgivere kan lære noe fra ERA og harmoniseringsarbeidet EFSA har gjort innen dette feltet. Det er verdt å tenke på dette fremover, etter møtet.

Ellers ingen saker.

12. Møtedatoer

Neste møte i hovedkomiteen er satt til 2. mars. Hovedsaken på dette møtet blir en grundig arbeid av rapportutkastet om radioaktivitet i mat. Deretter blir det et eget prosjektmøte i hovedkomiteen 19. april for å ferdigstille den samme rapporten. De som har lang reisevei kan delta på Skype. Siste møte i hovedkomiteen før sommeren blir 8. juni.